

Marian Marek Drozdowski

Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk

Ikonograficzny obraz działaczy Polonii

Twórcy wizerunku Polonii – pod takim tytułem ukazał się niedawno album Fundacji Sedeka „Zdążyć z Pomocą”, opracowany przez Zbigniewa Judyckiego (zasłużonego biografę Polonii współczesnej) i wydawcę – Stanisława Kowalskiego.

Album otwiera Prezydent Wspólnoty „Zdążyć z Pomocą”, znakomita aktorka, zawsze piękna i fotogeniczna Beata Tyszkiewicz, która w liście do Czytelnika podkreśla:

Prezentowana publikacja (...) w formie albumu jest swoistym dokumentem, zapiskiem jednostkowych losów polskich emigrantów rozsianych po kuli ziemskiej. Każda strona albumu to prezentacja ciekawych sylwetek polskich naukowców, artystów, działaczy społecznych, którzy żyjąc i pracując w drugiej Ojczyźnie, pielęgnują w swoim środowisku rodzinnym i społecznym polskość. Stają się swoistymi ambasadorami polskości przez celebracje ważnych dat z kalendarza historycznego naszego narodu, z dala od Ojczyzny sławiąc dorobek intelektualny i artystyczny słowiańskiej duszy. Opracowanie ma charakter biograficzno-artystyczny, które w nieco telegraficzny, ale jakże piękny sposób, odkrywa przed czytelnikami ważny zapis wkładu Polaków w cywilizację i kulturę krajów osiedlenia, jednocześnie ratujący od zapomnienia prezentowane sylwetki. Prezentowane sylwetki w formie krótkich not biograficznych świadczą niezbicie, że Polacy na emigracji, zaznaczyli swój udział w wielu dziedzinach¹.

¹ *Twórcy wizerunku Polonii*, Fundacja Sedeka „Zdążyć z Pomocą”, Warszawa 2018, s. 2.

Do cytowanego listu, główny autor dzieła – Zbigniew Judycki dodaje:

Album jako mikroskopijny fragment zbioru informacji o Polonii, kierowany jest do szerokiego grona czytelników, pragnących poznać losy swoich rodaków z wybranych krajów świata. Ma on również pełnić inspirującą rolę dla różnego rodzaju prac monograficznych, dotychczas niepodejmowanych w polskiej historiografii oraz biografistyce polonijnej (s. 6).

Podziwiając kunszt edytorski wydawnictwa i piękne zdjęcia związane z koncepcją albumu Stanisława Kowalskiego, ubolewam z powodu braku informacji o autorach fotografii oraz zastosowania, w większości mikroskopijnych informacji biograficznych, które nie mogą inspirować prac monograficznych. Ale jest wiele wyjątków. Są to m.in. biogramy: Leo John Dulackiego – amerykańskiego generała broni, Jerzego Giedroycia (1906–2000) – założyciela Instytutu Literackiego w Rzymie oraz wydawcy i redaktora naczelnego paryskiej „Kultury”, kardynała Zenona Grocholewskiego, prefekta Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej (1998–1999) oraz Kongregacji Edukacji Katolickiej (1999–2015), Ryszarda Kaczorowskiego (1919–2010) ostatniego Prezydenta RP na Obczyźnie, kardynała Adama Kozłowieckiego (1911–2007), kapłana Towarzystwa Jezusowego, Jana Krasnodębskiego (1930–2013) – inżyniera, projektanta, numizmatyka i bibliofila, Mieczysława Paszkiewicza (1925–2004) – poety, eseisty, historyka sztuki, działacza społecznego Polonii angielskiej, Barbary Piaseckiej-Johnson (1937–2013) – historyka sztuki, promotora kultury polskiej w świecie, arcybiskupa Szczepana Wesołego (1926–2018), duszpasterza emigracji.

W promocji polskiej kultury zagranicą, moim zdaniem, pomaga niepospolita uroda naszych Polek wyeksponowana w portretowych zdjęciach albumowych. Tak w albumie została zaprezentowana Agata Kalinowska-Bouvy – poetka, tłumaczka mieszkająca we Francji, Magdalena Judycka – utalentowany fotografik, także z Francji, Barbara Kwiatkowska-Lass, wybitna aktorka, działaczka Polonii bawarskiej, Joanna Majksner-Pińska – pianistka żyjąca i tworząca w Republice Południowej Afryki, Krystyna Mazurówna – tancerka i choreografka, Joanna Pytat – nauczycielka akademicka w Londynie, Olga Rocci – tyczkarka, pracująca we Włoszech, Urszula Rojek – śpiewaczka mieszkająca w Austrii, Brigita Silina – reżyserka teatralna pracująca w Rydze, Jowita Sip – śpiewaczka operowa w Wiedniu.

Lektura albumu wskazuje, że obok duchowieństwa, istotną rolę w zachowaniu tożsamości narodowej rodaków na emigracji odgrywają ludzie sztuki, w tym reprezentanci teatru, muzyki i sztuk plastycznych. Są to: skrzypek pedagog, pracujący w Belgii Bolesław Bieniasz, reżyser i nauczyciel akademicki Kazimierz Braun, pracujący w Stanach Zjednoczonych, artysta plastyk Joanna Brzezińska-Riccio, pracująca we Włoszech, reżyser filmowy Andrzej Bukowiński, pracujący w Brazylii, Magdalena Bykowska-Pognard, historyk sztuki działająca we Francji, malarka Grażyna Degen, mieszkająca na Wyspach Kanaryjskich, pianista Sławomir Dobrzański, architekt, fotografik Piotr Filina związany z Gruzją, mieszkający w Berlinie, malarz sztalugowy i aktor Stanisław Gaczot, pracujący we Francji, dyrygentka orkiestr i chórów austriackich Marta Gardolińska, rzymski fotografik Grzegorz Gałązka, artystka grafik Ania Gilmore, kurator wystaw w USA, projektantka biżuterii artystycznej Anna Janig, prowadząca galerię w Brukseli, producent filmowy Władysław Juskiewicz (1923–2012), właściciel pracowni w północnej Francji, artystka malarka, rzeźbiarka Aliska Kahusenm działająca we Francji.

Listę ludzi sztuki, wśród polskich emigrantów, twórcy albumu wyeksponowali naleźycie. Trzecią grupą społeczną odgrywającą istotną rolę w życiu polskiej emigracji stanowią pracownicy naukowci różnych specjalności. Są to m.in.: profesorowie Kazimierz Braun (wspomniany już wyżej) – Prezes Polskiej Fundacji Kulturalnej w Buffalo, Krzysztof Cios – profesor informatyki w Stanach Zjednoczonych, Grażyna Czubińska – doktor seksuologii i psychologii społecznej pracująca w Londynie, Maria Filina – filolog, pracująca w Tbilisi, Grzegorz Klimczak kardiolog, pracujący w Paryżu, Tadeusz Malinowski specjalista biomedycyny na Uniwersytecie Ohio w Artens.

Następną dużą grupę budującą więzi emigracji z Krajem stanowią dziennikarze, liczni w Niemczech, Włoszech, Francji i Stanach Zjednoczonych. Wśród nich pragnę zwrócić uwagę na Marka Brzezińskiego z Francji, Jadwigę Ner z Wiednia, Jana Jaworskiego ze Stanów Zjednoczonych, Annę Kos z Belgii, Macieja Morawskiego z Francji, Tadeusza Nowakowskiego ze Szwecji, Czesława Okińczycza z Litwy, Lecha Paszkowskiego (1919–2013) z Australii, Janinę Puskowską z Belgii, Antoniego Rogozińskiego ze Stanów Zjednoczonych, Elżbietę Virol z Francji, Zofię Wiktor z Włoch, Bożenę Wilson z Anglii.

Szczególne znaczenie dla modernizacji technicznej naszego Kraju może mieć rosnąca liczba polskich inżynierów i ekspertów budownictwa pracują-

cych zagranicą. Wśród nich istotne miejsce zajmuje Krzysztof Cios, informatyk i specjalista sieci neuronowych.

Władysław Juskiewicz – inżynier mechanik, stał się animatorem i promotorem kultury filmowej, organizując polsko-amerykańską koprodukcję filmową (s. 67). Wiceprezesem Kongresu Polonii Niemieckiej i przewodniczącym Konwentu Organizacji Polskich w Niemczech jest inżynier środowiska Wiesław Lewicki, inicjator europejskiej nagrody „Polonicus” (s. 93). Inżynierem budownictwa oraz projektantem dużych mostów nad autostradami i jednocześnie biznesmenem jest Richard Lupa z Kalifornii Północnej (s. 97). Inżynierem budownictwa lądowego, a jednocześnie pedagogiem i działaczem społecznym jest Tadeusz Adam Pilat, onegdaj pierwszy kierownik studenckiego klubu „Pod Jaszczurami” w Krakowie, założyciel Polskiego Ogniska „Piast” w mieście Landskrona w Szwecji, były prezydent Europejskiej Unii Wspólnot Polonijnych (s. 141). Inżynierem mechanikiem lotnictwa był Zbigniew Płaskowski (1921–2009) autor udoskonaleń i odkryć w dziedzinie inżynierii lotniczej, związany z Politechniką w Zurychu, współzałożyciel i prezes byłego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Polskich w Szwajcarii 1949–1957 (s. 143).

Wśród Polonii fińskiej wybitne osiągnięcia w dziedzinie projektów architektonicznych ma Alicja Sollamo, właścicielka biura projektów architektonicznych w Helsinkach, znana nie tylko w Finlandii, ale także na Łotwie i w Rosji (s. 177). Na Węgrzech uznanie zdobył inżynier mechanik, konstruktor maszyn rolniczych w Instytucie Rozwoju Maszyn Rolniczych w Budapeszcie Konrad Sutarski, twórca kombajnu do zbioru fasoli i kombajnu do zbioru pomidorów, poeta, artysta i były dyrektor Muzeum i Archiwum Węgierskiej Polonii (s. 187).

Międzynarodową sławę uzyskał Guy Voley (właściwie Zbigniew Wójcik, 1923–2015) wybitny inżynier budownictwa okrętowego, którego pomysły zastosowane zostały przy budowie francuskich metanowców i tankowców (s. 205).

*

Stanisławowi Kowalskiemu należy się podziękowanie za koncepcję albumu, przygotowanego z okazji 100-lecia odzyskania Niepodległości, za spontaniczność towarzyszącą obchodom tej rocznicy. Redaktorowi Stanisławowi Maleckiemu podziękowanie za opracowanie graficzne i typogra-

ficzne, a Zbigniewowi Judyckiemu za redakcję dzieła. Walorem albumu jest seria wspaniałych portretów i zdjęć, niestety bez podpisów. To rezultat pracy fotografików z archiwum Victor Studio Chicago, Fundacji Polonia Semper Fidelis oraz zbiorów prywatnych osób.

Ze zdjęć portretowych pragnę subiektywnie wyróżnić portrety: Beaty Tyszkiewicz, Agaty Kalinowskiej-Bouvy, Magdaleny Bykowskiej-Signard, Grażyny Dyląg, Ani Gilmore, Ryszarda Kaczorowskiego, Joanny Klementowicz, Andrzeja Kuleszy, Barbary Kwiatkowskiej-Lass, Jerzego Majcherczyka, Krystyny Mazurówny, Agnieszki Richard, Urszuli Rojek, Brigity Siliny, Alicji Sollamo, Karin Stanek, Wojciecha Strahla, Janiny Szarek, Elżbiety Virol i Bogumiły Żongołłowicz. Jaka szkoda, że fotograficy – autorzy tych portretów są nieznani.

*

Proponuję, by twórcy albumu, przygotowując następne jego tomy starali się uwzględnić następujące postulaty:

1. Podnieść poziom edytorski poprzez rozszerzenie informacji biograficznych, ich ujednoczenie, traktowanie zdjęć jako istotnego źródła, z podaniem autora fotografii i nazwisk osób na niej występujących, opracowania indeksu nazwisk i indeksu geograficznego.

2. Zwrócenie uwagi na obecność w albumie Polonii z krajów byłego Związku Radzieckiego, Ameryki Południowej, Afryki, krajów azjatyckich, Izraela.

3. Skoncentrowanie się na żyjących działaczach polonijnych, w tym także na współczesnych polskich emigrantach zarobkowych.

4. Selekcja osób występujących w albumie powinna być jasno przedstawiona we wstępie redakcyjnym.

5. Nie powinniśmy zapominać o emigrantach pełniących dzisiaj odpowiedzialne funkcje w organizacjach polonijnych i w elitach krajów, w których pracują.

Marian Marek Drozdowski

Twórcy wizerunku Polonii, Fundacja Sedeka „Zdążyć z Pomocą”, red. Zbigniew Judycki, Warszawa 2018, ss. 224.